

Procesverbaal van interrogatoria (verhoor) van de ouders van schoolgaande kinderen te Bergentheim, anno 1852:

Jannes Olsman zegt dat zijne twee kinderen op school van meester Van Engelen niets leeren; zij vorderen niets in het lezen en schrijven; de meester die bij Olsman woont gaat daar aan huis zijn gang en bemoeit zich niets met Olsmans kinderen, zelfs niet met zijn eigen kind van drie jaar; hij is volstrekt geen kindervriend.

Wed. Timmerman zegt dat zij daar slim mee te pas zijn gekomen; dat de kinderen niets leeren en dat hij hen niet lief heeft; de oudste dochter van wed. Timmerman die eerst nog bij den vorigen meester heeft geleerd, zegt dat hij de kinderen maar liet zitten en van de eerstbeginnenden papier en pen gaf en dat ze zich dan maar moesten redden; hij sprak de kinderen nooit eens hartelijk toe en wilde zelfs niet gelijk met hen naar school of naar huis gaan.

Bij Hutten: als de meester een driftigen kop heeft, moeten de kinderen het misgelden; schrift gezien van een knaap van 14 jaar, heel goed, ook nog geleerd bij [Everts](#); de meester kan zich niet met de kinderen bezig houden; als ze eerst op school komen moeten ze zich redden.

Hs. Bolks zegt dat de meester zeer geschiedkundig en bijbelkundig is, maar met de kinderen bemoeit hij zich niets; een meisje over de 12 jaar liet hij stil zitten en wilde hij geen onderrigt meer geven; een kind beneden de schooljaren heeft hij eens buiten de deur gezet; toen stond dit kind daar zonder oppassing.

De vrouw van Hs. Bolks wil er niet op aanmerken; de meester zegt dat hij zijn best met de kinderen doet; de een is vlugger dan de andere; een goed schoolmeester is veel waard (de vrouw wil zich niet loslaten; er zijn er die grooter koppel hebben, daar moet ik maar informeren).

Kosters zegt dat hun jongen van 8 jaar pas begint te schrijven; de meester wil dat met hardheid erin brengen; het kind durft niet naar school of de oudere zuster moet mede; hij wil ze nog liever zelf onderrigten daar ze volstrekt niets leren; hij heeft in het geheel geen leiding tot schoolmeester; hij ziet nergens naar om; dit zeggen de grootste kinderen allemaal; hij ziet de schriften van de kinderen nooit na en nummert ze ook niet; ze wilden ook niet graag de slimste wezen want wanneer de meester soms hier bleef; het is zoo'n hellige kerel; dan moesten het de kinderen misgelden; ze zijn er dan maar slecht mee weggekomen; Kosters zegt dat hij de kinderen zelf wel onderrigt heeft gegeven in het schrijven; het schrift van Aaltje (de oudste) die echter ook bij Everts heeft geleerd, is zeer goed.

Kisjes zegt dat er wel op aan te merken valt, maar dat de kleine boeren met de grooten meevallen en het dan veel erger maken dan het is; de meester is knap genoeg maar heeft geen manier en is ook geen kindervriend; een groot onderscheid bij [Baarschers](#).

De vrouw van Koning zegt dat zij ook al niet veel durft zeggen; daar de kinder er soms naderhand voor moeten boeten; en als hij het in het hoofd heeft, is het als of hij buiten zijn verstand is; hij slaat kinderen dikwijls.

De vrouw van G.J. Scholten zegt dat hun kind van 7 jaar nog niets kent; als de kinder maar eenmaal ganges zijn dan gaat het wel; maar in het begin hebben ze hulp noodig en kunnen zichzelf niet onderrigten; dan zijn ze geheel verbijsterd; de kinderen zeggen dat de geene die de meester onderhouden krijgt, dat hij die onbezuisd kan slaan; die boven de schooljaren op school gaan kreeg toch wel onderrigt.

De vrouw van G.J. Wijnholt zegt dat men op den meester niet kan pogchen; zij had van 't winter willen komen klagen; hij heeft hun jongen boven de 12 jaar uit school gejaagd en ook geslagen, boven de ordonnantie alle kinderen zeiden dat de jongen geen schuld had; zij kan het nog zoo net niet vertellen; het spijt haar dat haar man niet te huis is maar 't is onneuzel, ze heeft zoo'n slecht memorie; hij had de jongen compleet mishandeld; hij had een knoeste voor et heufd. De kinderen van de mulder gaan thans in Diffelen op school.

De school bezocht; de meester was aan het schrijven op folio vellen papier, de 14 kinderen zaten in hun boekje te kijken.